

Det samhällsekonomiska värdet av hälsofrämjande och förebyggande ANDTS-arbete

Hälsomässiga och ekonomiska vinster kan göras genom hälsofrämjande och förebyggande arbete mot skadligt bruk av alkohol, användning av narkotika, dopning och tobaks- och nikotinprodukter samt spelproblem.

I detta faktablad sammanfattar vi resultat från flera hälsoekonomiska analyser inom området alkohol, narkotika, dopning, tobaks- och nikotinprodukter och spel om pengar (ANDTS).

Hälsofrämjande och förebyggande ANDTS-arbete ger hälsomässiga och ekonomiska vinster

Enligt samhällsekonomiska beräkningar som gjorts inom området ANDTS är samhällskostnaderna omfattande. Genom att arbeta hälsofrämjande och förebyggande mot det skadliga bruket av alkohol och användningen av narkotika, dopning och tobaks- och nikotinprodukter samt spelproblem kan både hälsomässiga och ekonomiska vinster göras.

Samhällsekonomiska kostnader

Samhällskostnaden för ANDTS kan delas in i tre olika kostnader: direkta, indirekta och immateriella kostnader.

- De direkta kostnaderna inkluderar bland annat vård, omsorg och rättsväsende.
- De indirekta kostnaderna inkluderar produktionsbortfall på grund av bland annat sjukskrivning, arbetslöshet och förtida död.
- De immateriella kostnaderna inkluderar förlorad livskvalitet, eventuellt förtida död bland personer med ANDTS-problem och påverkan på deras nästående.

Samhällets årliga kostnader för områdena ANDTS i Sverige har beräknats vara:

Samhällets årliga kostnader för ANDTS

- 103 miljarder kronor för alkoholkonsumtion år 2017
- 38,5 miljarder kronor för narkotikaanvändning år 2020
- 31,5 miljarder kronor för rökning år 2015
- 9–11 miljarder kronor för spelproblem år 2021

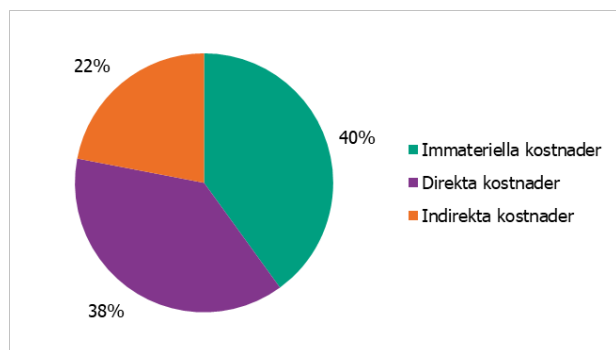
Alkoholkonsumtionens samhällsekonomiska kostnader 2017

De direkta kostnaderna för sjukvård, socialtjänst och rättsväsende uppgick till 25 miljarder (24 procent), medan de indirekta kostnaderna kopplat till produktionsbortfall uppgick till 35 miljarder kronor (34 procent). De immateriella kostnaderna för hälsoförluster som orsakas av alkoholkonsumtion beräknades vara 43 miljarder kronor (42 procent).

Narkotikabrukets samhällsekonomiska kostnader 2020

De direkta kostnaderna för bland annat vård, behandling och rättsväsende uppgick till cirka 14,5 miljarder kronor. De indirekta kostnaderna för bland annat produktionsbortfall på grund av förtida dödsfall och arbetslöshet uppgick till cirka 8,5 miljarder kronor. De immateriella kostnaderna för hälsoförluster beräknades vara cirka 15,5 miljarder kronor.

Figur 1. Procentuell fördelning av samhällskostnader för narkotikabruk i Sverige 2020.

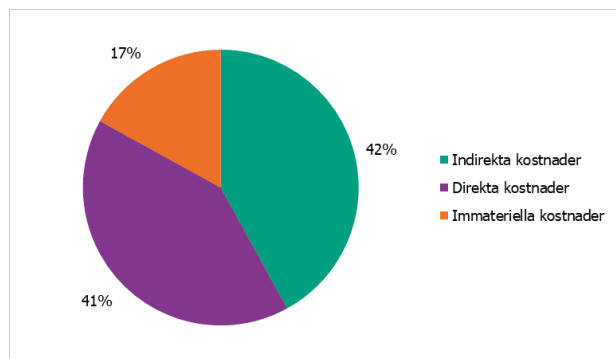
Samhällskostnader för rökning 2015

Sjukvårdskostnaderna för rökning beräknades vara cirka 10 miljarder kronor (32 procent), förlusterna i hemarbete cirka 3 miljarder kronor (10 procent) och kostnaderna för informell vård såsom omsorgsinsatser som utfördes av närstående var 2 miljarder kronor (6 procent). Den största kostnaden var marknadsproduktionsförluster som uppgick till 16 miljarder kronor (52 procent).

Samhällskostnader för spelproblem 2021

De direkta kostnaderna, som vård och behandling samt rekrytering på grund av bristande arbetsförmåga till följd av spelproblem, var cirka 1,6 miljarder kronor. De indirekta kostnaderna, alltså produktionsbortfall för spelproblem, beräknades vara cirka 3,8 miljarder kronor. De immateriella kostnaderna kopplat till fysisk och psykisk hälsoförlust för spelare, anhöriga och brottsoffer uppgick till cirka 3,7 miljarder kronor. Totalkostnaderna och fördelningen mellan de olika typerna av kostnader varierar beroende på om man använder Swelogs (9 miljarder) eller den Nationella folkhälsoenkäten (11 miljarder). Skillnaden beror på olika studiedesign och mätmetod.

Figur 2. Procentuell fördelning av samhällskostnader för spelproblem i Sverige 2021.

Hälsoekonomiska konsekvenser av dopning

Den genomsnittliga årliga samhällsekonomiska kostnaden för användning av anabola steroider (AAS) uppskattades till 11 miljoner kronor för 18–41-åringar som frekvent tränar på gym. Den största kostnaden gäller hälso- och sjukvården och därefter produktionsbortfall kopplat till sjuklighet.

Forskningen visar att förebyggande ANDTS-insatser är kostnadseffektiva

För att förstå värdet av det hälsofrämjande och förebyggande ANDTS-arbetet används så kallad kostnadseffektivitetsanalys. Det vill säga att man ställer kostnader för en insats i relation till de besparingar och hälsovinster som följer av insatsen.

I en kartläggande litteraturöversikt om kostnadseffektiviteten i förebyggande ANDTS-insatser identifierades 39 studier som utvärderade 42 insatser om alkohol, 48 insatser om tobak och 1 insats om narkotika.

Inom alkoholområdet visade resultaten att 37 av 40 universella insatser var kostnadseffektiva, liksom 1 av 2 insatser riktade till särskilda målgrupper. Inom tobaksområdet var 27 av 31 universella insatser kostnadseffektiva, liksom 15 av 17 riktade insatser. Den inkluderade narkotikaförebyggande insatsen var skolbaserad och enligt författarna kostnadseffektiv. Slutsatsen var att många alkohol- och tobaksförebyggande insatser kan antas vara kostnadseffektiva också i Sverige. Även beräkningar på en hypotetisk dopningsförebyggande insats på nationell, regional och lokal nivå har visat att dopningsförebyggande insatser har potential att vara kostnadseffektiva eller till och med kostnadsbesparande.

Om metoden

Metoden bakom samhällsekonomiska kostnadsberäkningar inom ANDTS- och folkhälsoområdet varierar sett till kostnadstyper och datakällor. Studierna om alkoholkonsumtion, narkotikabruk och spelproblem inkluderar till exempel hälsoförluster i kronor, medan studien om rökning är begränsad till samhällets direkta och indirekta kostnader. Det innebär att jämförbarheten mellan olika beräkningar är begränsad. Institutet för Hälso- och Sjukvårdsekonomi (IHE) har genomfört studierna om narkotika och spelproblem. Alkoholstudien är gjord av Ramboll Management Consulting på uppdrag av Systembolaget AB och dopningsstudien gjordes av Uppsala universitet. Beräkningen i den senare utgår från en begränsad grupp i befolkningen och därför inte är jämförbar med skattningarna för alkohol, narkotika, rökning och spel om pengar.